

# CUPRINS

Cuvânt-înainte .....	23
<b>TITLUL I. CULTURI, CIVILIZAȚII ȘI DREPT. PARTICULAR ȘI UNIVERSAL ÎN DREPT</b> .....	27
<b>Capitolul I. Cultură, civilizație și drept</b> .....	27
1. Coordonate conceptuale.....	27
2. Simbolistica dreptului și a justiției .....	30
<b>Capitolul II. Momente din istoria dreptului în contextul culturii și civilizației universale</b> .....	33
<i>Secțiunea I. Începuturi. De la animalitate spre umanitate.</i>	
<i>Reguli juridice în germene</i> .....	33
<i>Secțiunea a II-a. Antichitatea</i> .....	37
1. Dreptul în Mesopotamia. Codul lui Hammurabi .....	37
2. Dreptul în Egiptul antic. Despre procedura de judecată .....	39
3. Dreptul și justiția în India antică. „Legile lui Manu” .....	40
4. Dreptul în China antică. Unele particularități ale regimului juridic chinez.....	43
5. Dreptul în antichitatea greacă. Polisul – orașul stat – democrația ateniană și justiția.....	45
6. Dreptul în antichitatea romană. Diviziunile și izvoarele dreptului roman .....	47
6.1. Diviziunile dreptului roman .....	49
6.2. Izvoarele dreptului roman.....	50
6.2.1. Legea celor XII Table.....	50
6.2.2. Jurisprudența .....	51
6.2.3. Alte izvoare ale dreptului roman .....	53
<i>Secțiunea a III-a. Evul mediu</i> .....	54
1. Secvențe juridice medievale .....	54
2. Tribunalul Inchiziției .....	56
3. Tribunalele secrete .....	57
4. Procesele intentate animalelor .....	58
<b>Capitolul III. Un tablou caleidoscopic al marilor sisteme de drept în epoca modernă și contemporană</b> .....	61
1. Criterii și tipologie .....	61
2. Marele sistem de drept romano-germanic .....	62
2.1. Dreptul românesc.....	65
3. Marele sistem de common-law .....	67
3.1. Common-law în Anglia .....	67
3.2. Dreptul Statelor Unite ale Americii .....	70
4. Dreptul Uniunii Europene – realitate tipologică contemporană .....	71
5. Marele sistem de drept „socialist” .....	74

6. Sistemele juridice religioase și tradiționale .....	75
6.1. Dreptul musulman .....	76
6.2. Dreptul hindus .....	77
6.3. Dreptul japonez tradițional .....	78
6.4. Dreptul african cutumiar .....	78

## **TITLUL II. PANORAMA GÂNDIRII JURIDICE. GÂNDITORI, ȘCOLI ȘI CURENTE DESPRE UNIVERSUL JURIDIC .....**

80

Capitolul I. Momente din istoria gândirii juridice .....	80
<i>Secțiunea I. Din antichitate</i> .....	80
1. Moise (sec. XV sau XIII a. Ch.) .....	80
2. Solon (640 a. Ch. – 558 a. Ch.) .....	82
3. Socrate (469-399 a. Ch.) .....	84
4. Platon (427-347 a. Ch.) .....	85
4.1. Criton .....	88
5. Aristotel (384-322 a. Ch.) .....	89
5.1. Etica nicomahică .....	91
6. Cicero (106-43 a. Ch.) .....	93
6.1. Despre legi .....	95
<i>Secțiunea a II-a. Din evul mediu</i> .....	97
1. Aureliu Augustin (354-430) .....	97
2. Toma d'Aquino (1228-1274) .....	97
<i>Secțiunea a III-a. Din epoca modernă</i> .....	100
1. Machiavelli (1469-1527) .....	100
2. Jean Bodin (1530-1596) .....	101
3. Hugo Grotius (1583-1645) .....	102
4. Thomas Hobbes (1588-1679) .....	103
5. John Locke (1623-1704) .....	104
6. Charles Montesquieu (1689-1755) .....	105
6.1. Despre spiritul legilor .....	106
7. Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) .....	107
8. Immanuel Kant (1724-1804) .....	109
8.1. Scrieri moral-politice .....	113
9. Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831) .....	116
9.1. Principiile filosofiei dreptului .....	118
10. Friedrich Karl von Savigny (1779-1861) .....	120
11. Rudolf von Ihering (1818-1892) .....	121
11.1. Lupta pentru drept .....	122
<i>Secțiunea a IV-a. Din epoca contemporană</i> .....	124
1. Emile Durkheim (1858-1917) .....	124
2. Eugen Ehrlich (1862-1922) .....	125
3. François Génys (1861-1954) .....	126
4. Nicolae Titulescu (1882-1941) .....	129
5. Mircea Djuvara (1886-1944) .....	130
6. Giorgio del Vecchio (1878-1970) .....	133
6.1. Justiția .....	134

7. Hans Kelsen (1881-1973).....	136
7.1. Teoria generală a statului.....	140
8. Jean Carbonnier (1908-2003).....	142
9. Herbert L.A. Hart (1907-1992).....	143
10. John Rawls (1921-2002).....	146
11. Jurgen Habermas (n. 1929).....	148
12. Jacques Derrida (1930-2004).....	150
<b>Capitolul II. De la gânditori la școli și curente în universul juridic .....</b>	<b>152</b>
1. Școala dreptului natural.....	152
2. Idealismul în drept .....	154
3. Școala istorică a dreptului.....	156
4. Orientarea biologică în drept .....	156
5. Pozitivismul în drept .....	157
5.1. Utilitarismul.....	158
5.2. Pozitivismul sociologic.....	158
5.3. Pozitivismul pragmatic.....	158
5.3.1. Realismul juridic american .....	158
5.3.2. Realismul juridic scandinav.....	159
5.4. Pozitivismul analitic .....	161
6. Postmodernismul juridic.....	161
<b>TITLUL III. LOCUL ȘI ROLUL DREPTULUI ÎN SOCIETATE.....</b>	<b>165</b>
<b>Capitolul I. Identitatea dreptului reflectată în definițiile dreptului.....</b>	<b>165</b>
<b>Capitolul II. Factorii de configurare a dreptului. Despre fundamentele dreptului.....</b>	<b>173</b>
<b>Capitolul III. Esență, conținut și formă în drept .....</b>	<b>175</b>
<b>Capitolul IV. Scop, ideal și funcție în drept.....</b>	<b>177</b>
<b>Capitolul V. Finalitățile dreptului.....</b>	<b>184</b>
<b>TITLUL IV. DREPTUL ÎN SISTEMUL NORMATIV SOCIAL.....</b>	<b>191</b>
<b>Capitolul I. Normă și societate .....</b>	<b>191</b>
<b>Capitolul II. Ordinea normativă și sistemul normativ social.....</b>	<b>193</b>
<b>Capitolul III. Ordinea juridică – ordine normativă specifică.....</b>	<b>196</b>
<b>Capitolul IV. Principalele tipuri de norme sociale din perspectivă juridică .....</b>	<b>199</b>
1. Normele tehnice .....	199
2. Normele obișnuielnice .....	199
3. Normele de conviețuire socială.....	200

4. Normele deontologice.....	200
5. Normele organizațiilor sociale nestatale .....	201
<b>Capitolul V. Normele morale și normele juridice .....</b>	<b>202</b>
<b>Capitolul VI. Religie și drept.....</b>	<b>206</b>
<i>Secțiunea I. Homo religiosus. Religie și religii .....</i>	<i>206</i>
1. Iudaismul .....	207
2. Creștinismul.....	207
3. Islamismul .....	208
4. Hinduismul.....	209
5. Budhismul.....	209
<i>Secțiunea a II-a. Drept și religie. Evoluția raporturilor dintre normele juridice și normele religioase.....</i>	<i>210</i>
<b>TITLUL V. DREPTUL ȘI STATUL .....</b>	<b>213</b>
<b>Capitolul I. Considerații generale despre stat .....</b>	<b>213</b>
<b>Capitolul II. Corelația stat – drept .....</b>	<b>219</b>
<b>Capitolul III. Drept și putere politică .....</b>	<b>220</b>
<b>Capitolul IV. Statul de drept .....</b>	<b>222</b>
1. „Stat de drept” – percepții, definiții și trăsături definitorii .....	222
2. Statul de drept – idee, modele și construcție.....	226
3. Existența contemporană a statului de drept între dificultăți și perspective.....	227
<b>TITLUL VI. CUNOAȘTEREA DREPTULUI .....</b>	<b>230</b>
<b>Capitolul I. Perspective, forme și niveluri de cunoaștere juridică .....</b>	<b>230</b>
<b>Capitolul II. Drept, juridicitate, fenomen juridic.....</b>	<b>233</b>
<b>Capitolul III. Doctrină juridică și/sau știință juridică? .....</b>	<b>235</b>
<b>Capitolul IV. Sistemul științelor juridice. Implicații privind obiectul cunoașterii juridice.....</b>	<b>240</b>
1. Statutul epistemologiei juridice .....	242
1.1. Anexă: Demersul științific în drept-studiu doctrinar* .....	245
2. Raționalitatea științifică în aria juridicității .....	258
2.1. Anexă – Raționalitatea în drept – studiu doctrinar .....	262
3. Paradigmele cunoașterii juridice.....	277
3.1. Paradigma normativității juridice .....	278
3.2. Paradigma centrată pe conceptele juridice .....	279
3.3. Paradigma fondului moral al dreptului.....	279
3.4. Paradigma centrată pe comportamentul actorilor juridici .....	281

3.5. Paradigma „noii revoluții a dreptului” în societatea globală .....	282
3.6. Anexă: Afectivitatea în drept-studiu doctrinar .....	287
4. Cunoașterea juridică actuală, abordarea interdisciplinară și stilul integrativ .....	294
<b>Capitolul V. Proiectul cercetării științifice în drept – perspective, criterii, standarde și inovare</b> .....	298
1. Perspectiva legiuitorului român asupra activității de cercetare științifică .....	298
2. Proiectarea cercetării științifice în drept și dimensiunea sa metodologică .....	302
3. Cercetarea științifică în drept și acțiunea socială eficientă .....	302
3.1. Cercetarea științifică – cunoaștere științifică în acțiune. Schița proiectului epistemologic tradițional .....	303
3.1.1. Problema științifică .....	303
3.1.2. De la ipoteza științifică la teoria științifică .....	305
3.1.3. Teorie, argumentare și discurs în domeniul juridic .....	307
3.2. Abordări și tipuri în cercetarea juridică .....	314
3.2.1. Cercetarea de tip socio-juridic .....	314
3.2.2. Proiectul de cercetare în domeniul filosofiei dreptului .....	319
<b>Capitolul VI. Metodologia cercetării științifice în drept</b> .....	324
1. Metodologia ca temă de reflecție în doctrina juridică românească .....	324
2. Metoda – semnificații și evoluții conceptuale .....	330
3. Abordări privind metoda în filosofia contemporană .....	332
4. Orizonturi și opțiuni metodologice în filosofie și știință .....	335
5. Din „labirintul” metodelor la selectarea metodologică a regulilor în cercetarea juridică .....	341
<b>Capitolul VII. Unele metode care pot fi aplicate în cunoașterea și acțiunea juridică</b> .....	347
1. Metoda logică .....	347
2. Metoda istorică .....	352
3. Metoda sociologică .....	356
4. Metoda comparativă .....	361
5. Metoda sistemică .....	362
6. Metoda informațional – comunicațională .....	365
<b>Capitolul VIII. Validitatea cunoașterii juridice</b> .....	371
1. Despre sensurile validității .....	371
2. Validitatea logică în domeniul juridic .....	371
3. Criteriile și semnificațiile adevărului din perspectiva validării demersului științific .....	372
4. Pluralitatea criteriilor de validare și demersul științific în domeniul juridic .....	375

<b>Capitolul IX. Revoluția informatică și dreptul</b> .....	379
1. Informație, informatică și societate informațională.....	379
2. Calculatoarele și dreptul .....	380
3. Criminalitatea informatică și dreptul informatic .....	385
4. Internetul din perspectiva juridicității.....	387
5. Inteligența artificială (IA) și dreptul.....	389
5.1. Inteligența artificială (IA) – coordonate conceptuale .....	390
5.2. IA între viziune și impact asupra vieții sociale.....	392
5.3. IA și dreptul în competiția strategică pentru configurarea societății contemporane și a viitorului umanității.....	394
Anexă .....	396
<b>Capitolul X. Filosofia dreptului și știința juridică</b> .....	402
1. Filosofia ca mișcare liberă a spiritului .....	402
2. Filosofie și știință .....	403
3. Filosofie și drept. Obiectul și problematica filosofiei dreptului.....	404
4. Filosofia dreptului și teoria generală a dreptului .....	408
<b>Capitolul XI. Incursiune metodică în domeniul teoriei generale a dreptului</b> .....	410
1. Întrebări .....	410
2. Problematică .....	411
3. Obiect .....	412
4. Itinerare .....	412
<b>Capitolul XII. Teoria generală a dreptului – de la abordări doctrinare la disciplină de învățământ</b> .....	417
1. Evoluții și interogații.....	417
2. Statutul actual al teoriei generale a dreptului ca disciplină de învățământ.....	421
<b>Capitolul XIII. Învățând dreptul</b> .....	424
1. Fundamente și obiective.....	424
2. Despre strategia studiului .....	426
3. Atitudinea față de metodele și tehnicile de muncă intelectuală .....	429
4. Limbajul juridic – limbaj specializat. Implicații metodologice.....	431
5. Spre un arsenal metodologic propriu.....	432
5.1. Metoda carteziană.....	433
5.2. Studiul de caz .....	433
5.3. Instruirea programată.....	434
5.3.1. E-Learning .....	435
5.4. Eroarea, resursă a cunoașterii .....	437
5.5. Autointerogație și problematizare.....	437
5.6. Producția de idei – metoda lui A. Osborn .....	439
5.7. Inepuizabilitatea lecturii.....	440

5.8. Judecați-l pe ... Iago! .....	441
6. Comportamentul metodic și factorii de personalitate .....	442
<b>Capitolul XIV. De la învățarea dreptului la practicarea dreptului. Despre profesiile juridice în România .....</b>	<b>446</b>
<b>TITLUL VII. CONCEPTE DEFINITORII ALE DREPTULUI .....</b>	<b>451</b>
<b>Capitolul I. Principiile dreptului.....</b>	<b>451</b>
1. Concept, origini, importanță.....	451
2. Clasificarea principiilor dreptului .....	452
3. Prezentarea unor abordări sistematice ale principiilor generale ale dreptului.....	453
<b>Capitolul II. Norma juridică .....</b>	<b>456</b>
1. Conceptul de normă juridică și trăsăturile acesteia .....	456
2. Structura normei juridice .....	459
3. Unele exigențe formale și informale ale normei juridice .....	462
4. Clasificarea normelor juridice .....	464
5. Acțiunea normelor juridice în timp .....	466
6. Acțiunea normelor juridice în spațiu și asupra persoanelor .....	470
<b>Capitolul III. Izvoarele dreptului .....</b>	<b>474</b>
1. Conceptul de izvor al dreptului .....	474
2. Obiceiul juridic (cutuma) .....	476
3. Legea și celelalte acte juridice normative .....	479
4. Alte izvoare ale dreptului .....	486
4.1. Precedentul judiciar și practica judiciară .....	486
4.2. Contractul normativ .....	490
4.2.1. Contractul colectiv de muncă .....	491
4.2.2. Tratatul internațional .....	491
4.3. Doctrina juridică .....	493
4.4. Actele normative ale unor organizații nestatale .....	494
<b>Capitolul IV. Raportul juridic .....</b>	<b>496</b>
1. Conceptul raportului juridic .....	496
2. Subiectele raportului juridic.....	498
3. Conținutul raportului juridic .....	500
4. Obiectul raportului juridic .....	502
5. Faptele juridice .....	503
<b>Capitolul V. Sistemul dreptului .....</b>	<b>505</b>
1. Conceptul sistemului dreptului.....	505
2. Componentele de sistem ale dreptului .....	506
3. Diviziunile generale ale dreptului .....	508
4. Ramurile dreptului contemporan și ale dreptului român .....	510
5. Impactul produs de noile coduri asupra dreptului român .....	514

<b>Capitolul VI. Tehnica elaborării normelor juridice</b> .....	523
1. Tehnică legislativă și tehnică juridică.....	523
2. Concepte și procedee de tehnică legislativă .....	525
3. Principiile procesului de elaborare a actelor normative .....	526
4. Părțile constitutive și structura internă a actelor normative.....	527
5. Limbaj și stil în elaborarea actelor normative .....	529
6. Sistematizarea actelor normative .....	534
7. Codificarea între simplificare, inovare și drept inteligent.....	534
<b>Capitolul VII. Realizarea dreptului</b> .....	540
1. Conceptul realizării dreptului .....	540
2. Formele realizării dreptului .....	541
3. Aplicarea dreptului de către organele competente .....	542
4. Aplicarea dreptului prin analogie .....	544
<b>Capitolul VIII. Interpretarea normelor juridice</b> .....	545
1. Conceptul interpretării normelor juridice .....	545
2. Formele (felurile) interpretării normelor juridice .....	546
3. Metodologia interpretării normelor juridice.....	548
4. Rezultatele interpretării.....	552
5. Spiritul și litera legii. Abuzul de drept și fraudă la lege .....	552
6. Câteva coordonate contemporane privind interpretarea juridică .....	553
7. Anexă: Interpretare și hermeneutică în drept – studiu doctrinar .....	557
<b>Capitolul IX. Răspunderea juridică</b> .....	563
1. Conceptul răspunderii juridice .....	563
2. Formele răspunderii juridice .....	565
3. Condițiile răspunderii juridice.....	571
<b>TITLUL VIII. PROTAGONIȘTII FENOMENULUI JURIDIC</b> .....	575
<b>Capitolul I. Homo juridicus – dimensiunea juridică a existenței umane</b> .....	575
<b>Capitolul II. Autoritatea judecătorească</b> .....	581
<b>Capitolul III. Procesul judiciar</b> .....	584
1. Procesul penal.....	584
2. Procesul civil .....	587
3. Unele coordonate contemporane ale activității jurisdicționale .....	590
<b>Capitolul IV. Sancțiunea juridică</b> .....	593
<b>TITLUL IX. DREPTUL ȘI VALORILE SOCIALE</b> .....	597
<b>Capitolul I. Scurtă incursiune în lumea valorii</b> .....	597
<b>Capitolul II. Pluralismul valorilor sociale</b> .....	601

---

<b>Capitolul III. Despre perspectiva axiologică sistemică .....</b>	<b>603</b>
<b>Capitolul IV. Drept și valoare.....</b>	<b>605</b>
1. Norma juridică și valoarea .....	605
2. Faptul juridic și valoarea .....	606
3. Raportul juridic și valoarea .....	607
<b>TITLUL X. UN POSIBIL SISTEM VALORIC MINIMAL CARE ORIENTEAZĂ DREPTUL .....</b>	<b>609</b>
<b>Capitolul I. Adevărul juridic .....</b>	<b>610</b>
1. Dimensiunile adevărului.....	610
2. Statutul axiologic al adevărului .....	611
3. Adevăr și juridicitate .....	613
<b>Capitolul II. Libertatea din perspectiva juridicității.....</b>	<b>615</b>
1. Ideea de libertate și coordonatele ei valorice.....	615
2. Libertate și drept.....	616
<b>Capitolul III. Justiția – valoare originară a dreptului .....</b>	<b>619</b>
<b>Capitolul IV. Securitatea juridică.....</b>	<b>628</b>
<b>Capitolul V. Binele public .....</b>	<b>629</b>
<b>Capitolul VI. Demnitatea umană – expresie valorică sincretică a finalităților dreptului.....</b>	<b>631</b>
<b>TITLUL XI. DREPTUL ȘI CONTEMPORANEITATEA.....</b>	<b>632</b>
<b>Capitolul I. Despre drepturi și libertăți la începutul mileniului al III-lea .....</b>	<b>632</b>
1. Considerații generale despre problematica drepturilor omului.....	632
2. Drepturile omului – garanții și vulnerabilități .....	635
3. Drepturile omului între apologie și manipulare.....	638
4. Elemente privind strategia de viitor în materia drepturilor omului .....	640
<b>Capitolul II. Tendințele viitorului și provocările adresate dreptului.....</b>	<b>642</b>
<b>Bibliografie selectivă .....</b>	<b>645</b>